

Luovuudella tavoitteet toteutuu monialaisessa yhteistyössä

Maakuntauudistuksen valmistelu on nyt takanapäin ja Satakunnassakin tulevaisuuden suunnittelua tehdään muuttuneista lähtökohdista. 27.3.2019 järjestettiin kasvu- ja sote-palvelujen yhteistyönä tilaisuus maahanmuuttajien palvelujen tulevaisuudesta maakunnassamme. Päivi Laine, palvelujohtaja Satakunnan TE-toimistosta ja hyvinvoinnin asiantuntijana toiminut Piia Astila painottivat avauspuheenvuoroissaan, että vaikka toimintaympäristö muuttuu, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen lähtee aina yksilöstä ja laajenee monialaiseksi yhteistyöksi ja kehittäminen jatkuu.

Heli Toroska, joka on toiminut aikuispalvelujen valmisteluryhmän puheenjohtajana, korosti, että ns. soteveteraanien työ on ollut Satakunnassa laajaa ja hyvässä yhteistyössä tehtyä osallistaen valtavan määrän eri toimijoita, aloja ja alueita. Yhteistyö on aina esillä - silloin kun hommat ei toimi ja silloinkin kun on juhlahetki. Parhaita työkaluja yhteistyön rakentamisessa ovat asenne, vastuun ottaminen, tunnetaidot, älykkyys ja viisauskin, hän täsmensi. Prosessikaavion jakaminen ei ole verkostoyhteistyö-osaamista, sitä on eläminen oikealla asenteella arjessa. Kehittämisessä on kysymys siitä, että muuttuvassa maailmassa tavoitteena on vain ja ainoastaan vastata asiakkaan tarpeisiin, se on siinä - Toroska tiivistää.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Mitä meneillään maahanmuuttajien palveluiden valtakunnallisessa kehittämisessä?

TEM:n vanhempi hallitussihteeri Juha-Pekka Suomi totesi, että kotolain valmistelu liittyi muihin uudistuksiin ja nyt on hyvä hetki tuoda esiin niitä ideoita, joita prosessissa löytyi. Haasteita on tunnistettu ja yhteistyön tehostaminen on yksi näistä. Yhteistyön tiivistämistä pyrittiin tuomaan kotolain sisältöihin ja myös nykyinen voimassa oleva laki korostaa verkostoyhteistyön merkitystä, se on aina tehokkaan työn kulmakivi.

Tammikuun loppupuolella eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö kotouttamisesta hyväksyttiin – vastalauseita ei juurikaan ollut. Eduskunnan kannanottoon sisältyy 11 kohtaa, joiden mukaan hallituksen edellytetään toimivan. Kotouttamisselonteko tulee antaa eduskunnalle vuoden 2020 mennessä. Hallitus esitti vastuun antamista maakunnille – nyt se ollaan antamassa kunnille. Eduskunnassa oltiin sitä mieltä, että kotoutuminen tulee määritellä yhden vuoden pituiseksi. Onko tavoite realistinen, Suomi pohtii. Asiakkaiden taustojen moninaisuus tuo arjesta näkökulman, että kolmekin vuotta voi hujauttaa nopeasti. Suomi muistutti myös, että maahanmuuttajien kielikoulutukseen tulee sisältyä kielitaitoa mittaava koe. Pohdittavana on, millaista kielitaitoa vaaditaan, jotta voi saada pysyvän oleskeluluvan ja pitääkö henkilö voida palauttaa lähtömaahan jos kieltä ei opita?

Miltä tilanne näyttää nyt tilastojen valossa?

Suomi totesi tilastojen selkeästi osoittavan, että Suomen väkiluku kasvaa ainoastaan maahanmuutosta. Siksi työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan nyt lisää. Kansainvälisesti vertaillen, Suomessa on vähän maahanmuuttajia ja kasvu on tasaista. Suomeen muutetaan eniten lähialueilta perheen, työn ja opiskelun perässä. Sekä maahanmuuttajat että kantaväestö muuttavat kasvukeskuksiin – siten pääkaupunkiseutu kasvaa voimakkaasti ja siellä vieraskielisten osuus vahvassa kasvussa. Maahanmuuttajien työttömyysasteet ovat tietyillä kansallisuuksilla isot, mutta tilastojen valossa ajan mittaan tilanne näyttää tasaantuvan. Yli 10 vuotta Suomessa asuneista 69 % on työllisiä. Työllistyminen koulutusta vastaamattomiin tehtäviin on kantaväestöä yleisempää. Kuntapaikkoja on tarjolla kohtuullisen hyvin, kiintiöpakolaisille on jopa reilusti enemmän kuin tulijoita. Turvapaikanhakijoiden määrät ovat laskeneet vuotta 2015 edeltäneelle tasolle.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

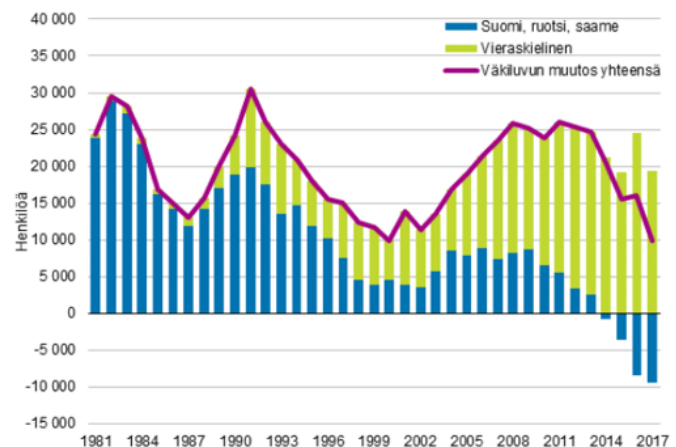

Suomen väkiluku kasvaa ainoastaan maahanmuutosta – myös poismuutto on vilkasta

- Vuoden 2017 lopussa Suomessa asui lähes 250 000 ulkomaan kansalaista ja 384 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä.
- Väkiluku pienenee ilman maahanmuuttoa: Vuonna 2017 väkiluvun kokonaismuutos oli + 9 833, josta kotimaisia kieliä puhuvien osuus oli - 9 499 ja vieraita kieliä puhuvien osuus + 19 322.
- Arviolta 20 % maahanmuuttajista muuttaa pois Suomesta viiden vuoden jälkeen.

Väkiluvun muutos äidinkielen mukaan 1981–2017

Lähde: VATT 2014, Tilastokeskus.

Mitä tällä hallituskaudella on tehty?

Maahanmuuttajille on rakennettu osaamiskeskustoimintaa – se on laajenevassa oleva toimintakonsepti. Uutta on myös SIB-malli ja ohjausta on lisätty työelämää lähellä oleviin palveluihin, kuten palkkatukeen ja työkokeiluihin. Kotolain jämähtäessä moni on harmitellut sitä, että jos maakunnilla olisi ollut velvollisuus järjestää alkuvaiheen ohjaus- ja neuvontapisteitä, tästä olisi tullut toimiva konsepti. Tämän kokeilemisesta on tullut erinomainen palaute samaan tapaan kuin nuorten Ohjaamo-palveluista. Nyt tätä toimintamallia ei tuotu lain tasolle, mutta kentältä kuuluu, että tällaista toivotaan kaikkialla Suomessa.

Äänestysaktiivisuus on matala Suomessa – tämä kertoo siitä, että väestösuhteita ja osallisuutta tulee edistää mm. poikkihallinnollisella hyvien väestösuhteiden politiikkaohjelman kautta. Valtion kotouttamisohjelma 2019-2023 on valmistelussa yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Oleellista on tiivistää tärkeimmät toteutettavat teemat, jotka joustavat ajassa – tämä on valmis syksyllä. Kotouttamisindikaattoreista valmistuu erillinen tietokanta kesäkuuhun 2019 mennessä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työttömyysaste, työllisyysaste, vaaleihin liittyvä äänestysaste ja sosiaalisen osallistumisen aste.

Miten eteenpäin?

Yhteistyön kehittäminen ja vahvistaminen on avainasemassa, Suomi korostaa. Kaikki vaikuttaa kaikkeen – rakenteellisten muutosten tarvetta ei voi sivuuttaa ja työelämän vastaanottavuuteen panostetaan. Asennemuutosta rakennetaan rekrytointi- ja monimuotoisuusosaamista lisäämällä. Eurooppalaisia malleja on tarkasteltava. Vaikka toimintaympäristöt ovat erilaisia, on oleellista oppia hyvistä käytänteistä. Kehittäminen eu-alueella onkin vilkasta ja tietoja vaihdetaan aktiivisesti. Yhä useampi lapsi asuu monikulttuurisissa perheissä. Suomessa maahanmuuttajien ja kantaväestön osaamiserot PISA-mittauksessa ovat OECD:n suurimpia – tähän haasteeseen on tartuttava. Yhteistyötä OKM:n ja STM:n kanssa tiivistetään.

Frans Winsten – Stadin osaamiskeskuksessa tehdään tulosta luovilla ratkaisuilla

Stadin osaamiskeskus toimii edellä kuvatun monialaisen yhteistyön periaatteella, Frans Winsten valotti. Erilaisille asiakkaille on muotoiltu yhteensä 16 eri osaamispolkua työvoiman tarpeen mukaisesti. Yksilöllistä valmennusta jatketaan kunnes työelämävalmiudet ovat kunnossa. Kuten kaikki tietävät, useimmiten työllistymisen este on kielitaito ja puhuminen on tärkein osa-alue, ei niinkään luku- tai kirjoitustaito, Winsten toteaa. Ryhmät on rakennettu portaittain eteneviksi. Liikkeelle lähdetään todella heikosta kielitaidon ja yhteiskuntatuntemuksen ja digitaitojen opettelusta. On hyvä muistaa, että kielitaito kehittyy eri tavoin – vaikka kaikenlaisia kursseja on takana, kielitaidossa voi edelleen olla suuria puutteita. Mitä pienempi ryhmä – sitä paremmat oppimistulokset. Polkujen tulisi olla mahdollisimman yksilöllisiä,

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Winsten summaa. Maahanmuuttaja on integroitumisessaan pari vuotta kantasuomalaisia jäljessä. Stadin osaamiskeskuksen asiakkaina ovat kaikki työkäiset, mutta parikymppisiä ja yli 50-vuotiaita on eniten. Osaamiskesuksesta noin puolet työllistyvät – tulokset ovat siis erinomaisia. Mahdollista on myös osatutkintojen suorittaminen, tosin tähän mennessä suorituksia ei ole kertynyt. Hyviä toimintamalleja on Winsteni mukaan esimerkiksi etsivä työ, joissa mennään asiakkaan luo – kotiäidit pyritään saamaan opintoihin ja yhteiskuntatietoutta sekä digiasiointia opetellaan. Patriarkaalisen kulttuurin piirteet tulee ottaa kaikessa huomioon. Luovalla toiminnalla saadaan muutosta – kun ymmärretään, että asioita voi tehdä toisinkin, tuloksia alkaa syntyä, Winsten painottaa.

Tilaisuuden keskustelujen antia - Haasteita ja niiden ratkaisuja

Tilaisuudessa keskusteltiin vilkkaasti paneelissa ja sen ulkopuolella. Monialaisen työotteen merkitystä ei voi liikaa korostaa, todettiin useaan otteeseen. Palveluprosessi lähtee hiljalleen liikkeelle monialaisesti tehdystä palvelutarpeen arvioinnista. Kielitaito karttuu verkkiaan. Rohkeutta ottaa yhteyttä sidosryhmiin voisi lisätä, erityisesti terveydenhuollon ja te-toimiston yhteistyö on avainroolissa, todettiin. Asiakkaalle ei ole välttämättä luontevaa TE-toimistossa paljastaa työllistymistä estäviä haasteita – halutaan edetä työllistymispolulla, verkostotyössä kaikki täydentävät toistensa rooleja. Empatiakyvyn todettiin olevan tärkein työkalu tässä työssä –asiantuntijana toimiminen ei muutoin onnistu, luottamuksesta kaikki lähtee.

Psyykkiset haasteet tavallisia

Traumat tulevat usein esiin silloin kun tilanne alkaa vakiintua. Terapiaan lähteminen ei ole helppoa, kun kielikään ei ole hallussa. Lisäksi kulttuurierot vaikuttavat moneen asiaan. Usein asiakkaat odottavat tablettia, eivätkä välttämättä ole valmiita keskusteluun. Traumojen esiin tuleminen estää toisinaan opinnot ja kaiken muun etenemisen. Perheen sisällä voi olla helpompi puhua. Toisinaan ei puhuta edes kotona – apua on vaikea ottaa vastaan. Kuunteleminen ja sen pohdinta, mistä oireilu johtuu jää usein kiireen jalkoihin. Joskus opettaja voi olla se henkilö, jolle uskoudutaan. Vaatii pitkän historian ja luottamuksen kerryttämisen, jotta rohkaistutaan käsittelemään vaikeita asioita. Opettajakunta, samoin kuin koko muu asiakasta palveleva verkosto, suhtautuu tähän eri tavoilla. Roolina voi olla joko opettaja/virkamies tai myös asiakkaan luonnollinen tukihenkilö. Henkilökohtaisella tuella on iso merkitys. Osaamisessa traumahoidossa todettiin Satakunnassa olevan vielä kehitettävää. Tampereella tiedettiin olevan psykiatrian poliklinikka maahanmuuttajille ja siellä asiakkaita riittää pitkäksi jonoksi asti. Lahdessa on ostettu traumaterapian ostopalvelua, palveluja on mahdollista järjestää monilla eri tavoilla.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kielitaito kotoutumisen keskiössä

Asiakkaille tulee muistaa kertoa, miten prosessi etenee: mitä paperiasioita asiaan kuuluu jne. jotta avun saaminen ei jäisi kiinni turhista väärinkäsityksistä tai peloista. Tieto kaikista erilaisista saatavilla olevista palveluista voi jäädä avaamatta asiakkaalle – jo ajanvarausta tehtäessä tulee ongelmia kielihaasteiden takia. Lisäksi tulkkauksen saaminen voi olla vaikeaa. Suomen kääntäjien tulkkien sivusto ja tulkki keskus välittävät palvelua. Kielen oppiminen on yksilöllistä ja perheen kokonaistilanteen hahmottaminen onkin tärkeää. Esimerkiksi se, että perheen äiti on oppinut kielen ensin, voi vaikuttaa kotoutumisen dynamiikkaan tai jos vanhin lapsi ei olekaan ensin kieltä oppinut.

Prosessit etenevät hiljalleen

Haasteina tuotiin esiin esimerkiksi se, että jos ei ole selvää saako jäädä Suomeen, toimiminen takkuu monessa mielessä. Tilaisuuden keskusteluissa tuli esiin mm. se, että vuoden kotouttamisaikaa pidettiin epärealistisena. Kolmekin vuotta on joskus lyhyt aika – toisinaan voi mennä viisikin vuotta kotoutuessa. Prosessien nopeuttamista pidettiin silti kaikille yhteisenä tavoitteena – lupapolitiikkaa pidettiin oleellisena kehittämisen kohteena. Myös perheiden yhdistämistä pidettiin isona kysymyksenä. Toisinaan eläke voi olla oikea vaihtoehto. Täytyy miettiä tarkkaan, mikä palvelu on kullekin asiakkaalle sopiva vaihtoehto. Jonot ovat pitkiä, mikäli eteneminen kohti työtä näyttää yrityksistä huolimatta mahdottomalta – tulee vapauttaa paikka siinä pärjäävälle.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kun kaikki tahot mukana – päästään nopeammin tuloksiin

Todettiin, että projektit ovat olleet kullanarvoisia erityisesti pienille kunnille, joilla resurssit ovat rajalliset. Kolmannen sektorin rooli ei nykyisellään lainsäädännössä paljoakaan näy. Kumppanuusmalleja on pyritty rakentamaan - kolmannella sektorilla on paljon annettavaa. Paikallisella toiminnalla on joustavat mahdollisuudet tehdä monipuolista yhteistyötä. Erityisesti silloin, kun etsitään parhaita toimintamalleja. Kokemustiedon hyödyntäminen on toiminnan keskiössä.

Hyvistä toimintamalleista keskusteltaessa tuotiin esiin mm. tukiperhetoiminta – sen toivottiin laajentuvan Suomessa. Ennaltaehkäisevät kotikäynnit, ns. etsivä työ ja varhaiskasvatuksen aloituskeskustelut olivat yleisön mielestä toimivia konsepteja. Myös opettajan yhteydenotosta alkaa moniammatillinen yhteistyö, joka etenee. Käytännönläheisyyttä voisi olla nykyistä enemmän. Esimerkiksi on tärkeää asiakkaan tietää, että masennus on normaalia. Pienet, käytännön arjen yksityiskohdat on hyvä hyödyntää. Arkielämään vinkkejä voidaan kerätä kaikilta eri alojen asiantuntijoilta. Toistaminen on tärkeää – liian monta kertaa ei tässä työssä todellakaan ole. Yleisössä virisi toive saada Satakuntaan osaamiskeskus, jossa olisi tilaa erilaisille asiakkuuksille. Kaikille, myös asiantuntijoille, on tärkeää nähdä onnistumisia - kielitaidon saavuttaminen ja joskus työllistyminenkin mahdollistuu. Kannustaminen tuottaa hedelmää. Harvoin muistetaan kiittää tässä tärkeintä tukea, yhteistyökumppaneita, todettiin. Useammin olisi mahdollisuus kiittää.

Lisätietoja:

Stadin osaamiskeskus

<https://www.hel.fi/stadin-osaamiskeskus/fi>

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

